

2020-04-16
S2019/03056/FS (delvis)
S2020/03319/FS (delvis)

Socialdepartementet

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag att genomföra insatser för att främja omställningen i hälso- och sjukvården till en god och nära vård

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra insatser för att främja omställningen i hälso- och sjukvården till en god och nära vård i enlighet med den plan som myndigheten har presenterat i rapporten Grund för strategisk plan för att stödja en god och nära vård. I uppdraget ingår dessutom att utforma ett nationellt stöd så att de patienter som har behov av en namngiven fast läkarkontakt i primärvården också kan få det. Ett nationellt stöd ska även tas fram för verksamhetschefer och vårdgivare för lämplig fördelning av patientansvar på funktionen fast läkarkontakt.

I uppdragets genomförande ska Socialstyrelsen föra en dialog med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) samt relevanta professions- och patientorganisationer. Därutöver ska Socialstyrelsen samverka med Myndigheten för vård- och omsorgsanalys och Inspektionen för vård och omsorg (IVO) avseende bl.a. kunskapsutbyte av relevant information och data när det gäller omställningen till en god och nära vård.

Socialstyrelsens nuvarande uppdrag angående uppföljning av primärvård och uppföljning av omställningen till en mer nära vård (S2019/03056/FS) ändras. Ändringen innebär bl.a. att Socialstyrelsen inom ramen för nyss nämnda uppdrag ska:

- följa regionernas arbete med fast läkarkontakt och föreslå hur utvecklingen av fast läkarkontakt till fler patienter kan följas upp på nationell nivå. Deluppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 15 december 2020.

- Därutöver ändras datumet för slutredovisningen av uppdraget i sin helhet. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 30 augusti 2023. Dessutom ändras datumerna för delredovisningar och slutredovisningen av deluppdrag II och III. Arbetet med deluppdrag II ska rapporteras årligen senast den 30 augusti under 2020–2022. Deluppdrag III ska delredovisas årligen senast den 30 augusti under 2020–2023.

Under 2020 får Socialstyrelsen använda 32 000 000 kronor för uppdraget om att genomföra insatser för att främja omställningen i hälso- och sjukvården till en god och nära vård. Medlen får även användas för insatser inom ramen för uppdraget angående uppföljning av primärvård och uppföljning av omställningen till en mer nära vård (S2019/03056/FS) och uppdraget att stärka stödet till den kommunalt finansierade hälso- och sjukvården (S2019/01225/FS). Kostnaderna ska belasta utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård anslagsposten 1 Professionssatsningen. Medlen utbetalas engångsvis efter rekvisition ställd till Kammarkollegiet. Rekvisitionen ska ske senast den 1 december 2020. Medel som inte har utnyttjats ska återbetalas till Kammarkollegiet senast den 31 mars 2021. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning över använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

Uppdraget att genomföra insatser för att främja omställningen i hälso- och sjukvården till en god och nära vård ska redovisas i sin helhet till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 31 mars 2023. Regeringskansliet (Socialdepartementet) ska löpande hållas informerade om utvecklingen av uppdraget. Delredovisningar av uppdraget ska lämnas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 31 mars under 2021 och 2022. Deluppdraget att ta fram stöd för fast läkarkontakt ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 30 juni 2021.

Rekvisition, återbetalning och redovisningar ska hänvisa till det diarienummer som detta beslut har.

Bakgrund

I mars 2017 tillsatte regeringen utredningen Samordnad utveckling för god och nära vård (dir. 2017:24). Regeringen tog därmed ett första steg i en omfattande strukturreform för att primärvården ska bli den tydliga basen i hälso- och sjukvården. Uppdraget handlar om att utveckla en modern,

jämlik, tillgänglig och effektiv vård med fokus på primärvården. Utredningen har lämnat tre delbetänkanden och huvudbetänkandet överlämnades den 1 april 2020.

Med anledning av de förslag som utredningen lämnade i delbänkandet God och nära vård – En gemensam färdplan och målbild (SOU 2017:53) gäller sedan den 1 januari 2019 en förstärkt vårdgaranti i primärvården och en ny paragraf i hälso- och sjukvårdslagen som anger att regionen ska organisera hälso- och sjukvårdsverksamheten så att vården kan ges nära befolkningen.

Regeringen har även den 16 april 2020 fattat beslut om lagrådsremissen Inriktningen för en nära och tillgänglig vård – en primärvårdsreform mot bakgrund av delbetänkandet God och nära vård – En primärvårdsreform (SOU 2018:39). Med primärvård inbegrips både regionalt och kommunalt finansierad hälso- och sjukvård. I lagrådsremissen föreslås bl.a. en övergripande inriktning för en nära och tillgänglig vård med fokus på primärvården samt tre mål för inriktningen. Inriktningsmålen är att tillgängligheten till primärvården ska öka, en mer delaktig patient och en personcentrerad vård och att kontinuiteten i primärvården ska öka. I lagrådsremissen slår regeringen fast att utvecklingen av primärvården är central för att dessa tre mål ska kunna uppnås. Regeringen konstaterar också att god kompetensförsörjning, digitalisering, samverkan mellan huvudmän och en ändamålsenlig uppföljning av omställningen samt att denna inte ska ske på bekostnad av akutsjukvården är viktiga förutsättningar för att reformen ska kunna genomföras. Med anledning av det lämnar regeringen författningsförslag och bedömningar i lagrådsremissen som ska lägga grunden för en förstärkt primärvård.

För att stärka omställningen till en god och nära vård har regeringen fattat beslut om årliga överenskommelser med SKR, God och nära vård – en omställning av hälso- och sjukvården med fokus på primärvård, för 2019 och 2020. I överenskommelsen för 2020 avsätts medel till regionerna och kommunerna för att stödja omställningen till den nära vården och för insatser som syftar till att skapa goda förutsättningar för vårdens medarbetare samt för att stärka digitaliseringsarbetet i regionerna. Totalt avsätts cirka 6,2 miljarder kronor för överenskommelsen under 2020.

Även de statliga myndigheterna behöver stödja omställningen till den nära vården genom stödinsatser, tillsyn, uppföljning och utvärdering.

Socialstyrelsen har därför fått i uppdrag att analysera vilka insatser myndigheten kan genomföra för att stödja regionerna och kommunerna i omställningen till en god och nära vård och att utarbeta en strategisk flerårig plan för detta arbete (S2019/04518/FS). I slutredovisningen av uppdraget lyfter Socialstyrelsen fram ett antal områden som myndigheten kan stödja för att driva på omställningen. Det handlar om stöd till utvecklingen av god och nära vård, samordnad vård, hälsofrämjande och förebyggande arbete, patienters delaktighet och stöd till att göra primärvården till navet i hälso- och sjukvården.

Socialstyrelsen har också fått uppdrag angående uppföljning av primärvård och uppföljning av omställningen till en mer nära vård (S2019/03056/FS). I uppdraget ingår att utveckla möjligheter för nationell insamling av registeruppgifter från primärvården, att på aggregerad nivå inhämta resultat för ett antal utvalda indikatorer i syfte att följa omställningen till en mer nära vård med fokus på primärvården och att följa och stödja regionernas och kommunernas omställningsarbete till en mer nära vård med fokus på primärvård.

Socialstyrelsen har dessutom fått i uppdrag att stärka stödet till den kommunalt finansierade hälso- och sjukvården (S2019/01225/FS). Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 31 mars 2021.

Därutöver har Socialstyrelsen i regleringsbrev för 2017 och för 2018 haft i uppdrag att följa överenskommelserna mellan staten och SKR i fråga om bättre resursutnyttjande i hälso- och sjukvården (S2017/00378/FS), samt om goda förutsättningar för vårdens medarbetare (S2018/00563/FS). Myndigheten rapporterade i maj 2018 uppföljningen av 2017 års överenskommelse och i juni 2019 uppföljningen om 2018 års överenskommelse.

Utöver ovanstående uppdrag till Socialstyrelsen har regeringen den 16 april 2020 beslutat att ge Myndigheten för vård- och omsorgsanalys i uppdrag att utvärdera omställningen i hälso- och sjukvården till en god och nära vård ur ett system- och patientperspektiv (S2020/03320/FS).

Närmare om uppdraget

Socialstyrelsen får i uppdrag att genomföra insatser för att främja omställningen i hälso- och sjukvården till en god och nära vård i enlighet med den plan som presenteras i myndighetens rapport Grund för strategisk plan för att stödja en god och nära vård. I detta ingår att bidra till utvecklingen av de områden som Socialstyrelsen pekar ut i rapporten. Socialstyrelsen ska beakta ett jämlikhets- och jämställdhetsperspektiv vid genomförandet av insatserna.

I lagrådsremissen Inriktningen för en nära och tillgänglig vård – en primärvårdsreform påtalas att regionerna särskilt behöver arbeta med utvecklingen av fast läkarkontakt och fast vårdkontakt genom att definiera uppdrag, ansvar och befogenheter utifrån lokala behov och förutsättningar. Regeringen menar att regionerna bör säkerställa att patienter får information om och bereds tillgång till en fast läkarkontakt och fast vårdkontakt.

Regeringens ambition med reformen är bland annat att andelen i befolkningen som faktiskt har en fast läkarkontakt i primärvården ska öka. Socialstyrelsen ska därför stödja regionerna i deras arbete genom att ta fram ett nationellt stöd så att de patienter som har störst behov av en namngiven fast läkarkontakt i primärvården också kan få det.

I uppdraget ingår dessutom att utforma ett nationellt stöd för verksamhetschefer och vårdgivare för lämplig fördelning av patientansvar på funktionen fast läkarkontakt. Stödet ska främja en god dialog med läkarprofessionen om lämplig fördelning av patientansvar. Uppdraget ges mot bakgrund av förslag i lagrådsremissen Inriktningen för en nära och tillgänglig vård – en primärvårdsreform. I lagrådsremissen gör regeringen bedömningen att möjligheten att begränsa antalet patienter som en fast läkarkontakt ansvarar för inom primärvården är central för att hälso- och sjukvården ska kunna erbjuda en god och patientsäker vård. En rimlig begränsning av antalet patienter per fast läkarkontakt ger bättre förutsättningar för den enskilda läkaren att vara tillgänglig för sina patienter och att erbjuda en god och säker vård. Det ger också bättre förutsättningar för en god arbetsmiljö för medarbetare i primärvården och en möjlighet för personalen att ha kontroll över sin arbets-situation.

Regeringen bedömer i enlighet med delbetänkandet God och nära vård – En primärvårdsreform (SOU 2018:39) att antalet patienter som läkare kan vara

fast läkarkontakt för bör kunna variera beroende på flera olika kriterier, t.ex. hur erfaren läkaren är, vilka andra uppdrag han eller hon har samt vilken typ av patienter som läkaren ansvarar för eller som generellt är listade på enheten eller annars söker vård där. Det kan också påverkas av hur ansvars- och arbetsfördelningen är mellan läkare och andra professioner. Regeringen anser att den typen av överväganden lämpar sig bäst att göras av verksamheterna men att det behövs ett nationellt stöd för att underlätta analyserna av vad som är en lämplig fördelning av patientansvar.

I arbetet med uppdraget ska Socialstyrelsen beakta regionernas och kommunernas pågående arbete med covid-19. Regionernas och kommunernas administration ska således i möjligaste mån begränsas.

Förtydligande och ändring av pågående regeringsuppdrag

Regeringen ser behov av att förtydliga och ändra Socialstyrelsens uppdrag angående uppföljning av primärvård och omställningen till en mer nära vård som myndigheten fick den 4 juli 2019 (S2019/03056/FS). Inom ramen för samtliga deluppdrag i detta regeringsuppdrag ska Socialstyrelsen beakta de förslag till indikatorer för uppföljning som utredningen Samordnad utveckling för god och nära vård har lagt fram i delbetänkandet God och nära vård – En primärvårdsreform (SOU 2018:39). Socialstyrelsen ska mot bakgrund av lagrådsremissen Inriktningen för en nära och tillgänglig vård – en primärvårdsreform utreda förutsättningarna att följa regionernas arbetet med fast läkarkontakt och föreslå hur myndigheten löpande kan följa utvecklingen av fast läkarkontakt till fler patienter, t.ex. när det gäller hur många och vilka patienter som får fast läkarkontakt, särskilt fokus ska ligga på patienter med omfattande och komplexa vårdbehov, och hur många patienter en fast läkarkontakt ansvarar för.

Regeringen vill dessutom förtydliga deluppdrag III i ovan nämnda uppföljningsuppdrag som handlar om uppföljning och stöd till omställningen till en mer nära vård med fokus på primärvården. Av uppdraget framgår att Socialstyrelsen ska följa upp, analysera och rapportera hur omställningen till en mer nära vård i regionerna och kommunerna utvecklas. I detta ingår att följa upp vilka insatser som genomförs i kommuner och regioner för att få tillstånd en omställning till en mer nära vård. Det handlar bl.a. om de insatser som görs med anledning av överenskommelsen om God och nära vård – En omställning av hälso- och sjukvården med fokus på primärvården och även

andra insatser och åtgärder som kommuner och regioner genomför med syfte att stärka och utveckla den nära vården.

Inom deluppdrag III ingår det även att utöver att följa utvecklingsområdet god och nära vård följa två andra utvecklingsområden i överenskommelsen, Insatser inom ramen för Vision e-hälsa 2025 och Goda förutsättningar för vårdens medarbetare. Utvecklingsområdet Ökad tillgänglighet inom barnhälsovården i överenskommelsen ingår inte. När det gäller utvecklingsområdet Insatser inom ramen för Vision e-hälsa handlar det om att följa de insatser som regionerna genomför för att tillämpa gemensamma standarder samt för att stärka sitt informationssäkerhetsarbete. I fråga om utvecklingsområdet Goda förutsättningar för vårdens medarbetare ska Socialstyrelsen dessutom genomföra en uppföljning av överenskommelsen En investering för utvecklade förutsättningar för vårdens medarbetare 2019.

För 2017–2019 har regeringen inom ramen för årliga överenskommelser mellan staten och SKR avsatt medel till regionerna motsvarande 400 miljoner kronor per år och för 2020 tillförs regionerna 500 miljoner kronor för att få fler att utbilda sig till specialistsjuksköterska. Utöver att följa resultatet av satsningen ska Socialstyrelsen även kartlägga och analysera vilka förutsättningar som krävs, vilka utmaningar som finns samt identifiera eventuella hinder för att öka antalet specialistsjuksköterskor som omfattas av satsningen. Myndigheten ska därutöver redovisa framgångsfaktorer från regioner där antalet specialistsjuksköterskor inom satsningen har ökat. Vidare ingår i uppdraget att kartlägga vilka konsekvenser satsningen har för studenter samt för arbetsgivare. Denna kartläggning och analys ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 30 augusti 2021.

Uppföljningen av omställningsarbetet i regionerna och kommunerna inklusive uppföljningen av överenskommelsen God och nära vård (deluppdrag III) ska årligen redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 30 augusti 2020–2023. Uppföljningen av respektive års överenskommelse redovisas året efter den aktuella överenskommelsen.

Avslutningsvis ändras datumen för delredovisningar och slutredovisningen av deluppdrag deluppdrag II. Arbetet med deluppdraget ska rapporteras årligen senast den 30 augusti under 2020–2022.

Med detta beslut samordnas finansieringen för Socialstyrelsens uppdrag angående uppföljning av primärvård och uppföljning av omställningen till en

mer nära vård (S2019/03056/FS) samt uppdraget att stärka stödet till den kommunalt finansierade hälso- och sjukvården (S2019/01225/FS) med uppdraget att genomföra insatser för att stärka omställningen till en god och nära vård.

Regeringen beräknar att avsätta ytterligare medel under 2021–2023.

På regeringens vägnar

Lena Hallengren

Malin Nylén Bolinder

Kopia till

Statsrådsberedning/Internrevisionen
Regeringskansliets förvaltningsavdelning EKOL
Samordnad utveckling för god och nära vård (S 2017:01)
Kammarkollegiet
Myndigheten för vård- och omsorgsanalys
Sveriges Kommuner och Regioner